

FOLYÓIRATOK SZEMLEJE.

A Cél. 1917. évf. 8. füz. — *Császár Elemér: Baksay Sándor írói hagyatéka.* Kéky Lajos Baksay-kiadását ismerteti.

U. i. 9. füz. — *Kiss Sándor: Modern szépirodalmunk és a zsidóság.* Nyelvi elzsidósodás, tartalomban pedig a bujaság, a hűtlenség és család kultusza, természetkerülés, mohó féktelenség jellemzi modern irodalmunkat. Ezek zsidó faji tulajdonságok. Vérbeli magyar írók is alkalmazkodnak hozzájuk, mert így a zsidó sajtó egekig magasztalja őket. Nem igaz, hogy ez a modernség külföldi hatásra vezetendő vissza; itthoni, igazi zsidó termék az; külföldről is csak az analog irányzatok juthatnak be.

A Gyermek. 1917. évf. 3—4. sz. — *Nógrádi László: Ifjúsági irodalmunk.* Értekezés. — *Ugyanő Magyar kultúra* címen ismerteti Pekár Károly illycímű könyvét, melynek bevezetését Morvai Győző írta. — *Kökény László: A gyermekvilág poéziséről* ír.

A Hét. 1917. évf. 37. sz. — *Kázmér Ernő: Pacsirtaszó* címen bírálja Móricz Zsigmond illycímű drámáját. M. Zs. egyszerű és természetes életfelfogása tükröződik vissza a Pacsirtaszóban. Fogyathétségei novellista energiáival függenek össze.

A Társaság. 1917. évf. 41. sz. — *Schmidt Attila: A lócsei fehérasszony várkastélya.* Az osztrák vár rövid története. — *Körmendi Viktor: Színház* címen Bródy Sándornak A Dada című drámájáról ír.

Az Est. 1917. évf. 230. sz. — *Bródy Sándor: Pacsirtaszó.* Móricz Zsigmond új drámájának ismertetése. L. még: Az Ujság, 1917. évf. 230. sz. (Keszler Józseftől.) Alkotmány, 1917. évf. 230. sz. (Perlakitől); Budapesti Hírlap, 1917. évf. 230. sz. (Sebestyén Károlytól. M. Zs. Háborús drámát írt.); Élet, 1917. évf. 38. sz. (-c-től); Magyar Hírlap, 1917. évf. 230. sz. (Vajda Ernőtől); Népszava, 1917. évf. 231. sz. (ni-től); Pester Lloyd, 1917. évf. 230. sz. (Alexander Bernáttól); Pesti Napló, 1917. évf. 230. sz. (Hatvány Lajostól.); Világ, 1917. 230. sz. (Ignotustól.)

Az Érdekes Ujság. 1917. évf. 28. sz. — Fényképfelvételeket mutat be Gárdonyi Géza, Molnár Ferenc, Szomaházy István, Herczeg Ferenc, Ady Endre, Heltai Jenő, Móricz Zsigmond, Nagy Endre, Biró Lajos írókról.

- U. i. 32. sz.* — Közli Gárdonyi Géza egri házának fényképét.
U. i. 33. sz. — Közli Gyóni Gézának és testvérének a krasznójarszki fogolytáborból hazakerült fényképét.
U. i. 37. sz. — Közli a nagyszalontai Arany emlék-plaket fényképét.
U. i. 41. sz. — Közli Tompa szülőházának és rimaszombati szobrának fényképét.

Az Ujság. 1917. évf. 180. sz. — *Gyalui Farkas: Jósika Miklós új életrajza* címen Dézsi Lajos Jósika-monografiájáról értekeznek.

U. i. 187. sz. — *Gajdary István: Szögyény-Marich László országbíró emlékiratai.* «A művelt laikus élvezettel, a szakember pedig okulással olvassa.»

U. i. 243. sz. — *Tompa Mihály születésének 100-ik évfordulója.* Beszámol a költő szülővárosának ünnepéről.

U. i. 244. sz. — *Látogatás Lévy Józsefnél.* Nyilatkozat Tompa Mihályról.

U. i. 248. sz. — *Keszler József: Bródy Sándor «Dadája».* Ismertetés.

Alsófehér. 1917. évf. 35. sz. — *Jakobi R. Viktor: Berliini magyar szemináriumunk történetéhez.* A cikk részletesen beszámol azokról a hivatalos tárgyalásokról, melyeknek eredményeképpen a berlini tud. egyetemen most már a magyar nyelvnek és irodalomnak is van előadója, — dr. Gragger Róbert, — kinek buzgólkodása folytán a tanszékhez tartozó szeminárium könyvtára több száz értékes darabbal gyarapodott.

A Monarchia 1916. évf. 8. sz. — *I. T.: Zur Entwicklung der neueren ungarischen Lyrik.* Az új magyar líra Petőfi ritmikusan lüktető életéből indul ki. Új útra lép Vajda János. Lírájának elemi, kaotikus árama mutatja kétségbeesett küzdelmét a megváltásért, mely a tökéletes lírai műalkotásban van. Reviczkyt, Heine kései tanítványát, divatos schopenhaueri filozófiája mellett az élménynek patetikus, de könnyed formába öltöztetett kifejezése jellemzi. Komjádi magánosan, távol a világtól folytatja a felszabadítás művét. Költészete mint homályos metafizikai épület emelkedik. Kiss József lírai világa korának érzelmi tartalmában gyökerezik. A vallásosan tapogatózó pátosz, a mindennapiságon alapuló programszerűség nyüge, a népies balladaköltészet elkésett romantikája szentimentálisan stilizált magyar zsidó életképeivel, mindez csak a távoli háttér, melyből kevés tisztán lírai alkotás emelkedik ki. A szülőföld lírája folytatódik Gyulai Pál és Lévy József költészetében. Tompított, romantikus vágyódás az elvesztett boldogság távoli szigetei felé, szemléletes képek, a hagyomány értékeihez való szinte vallásos ragaszkodás jellemzik képviselőit. Ide kapcsolódik Kozma Andor férfias lírája, míg Endrődi Sándor Proteus módjára változik személytelenül heineskedő kezdetből kurucos politikai történeti népdalon át anakreontikus játszi modorba. Szabolcska Mihály a hagyományt frissíti fel és nemesíti kezdetben. A magyar népdalt fokozza a közvetlen élmény tiszta erejével gyengéd képiességig. Későbbi fejlődésében

az akartan patetikus íz nagyon is kiérzik. A modern líra francia és német hatásokkal megrakodva kapcsolódik a fejlődésbe. Nyelvi és szimbolikus újjáértékeléssel új szférák felé tör. A régi költői nyelv, mint a fönixmadár, beteg elhasznált szavakból új szárnyakat növeszt, új színezetet nyer minden kifejezése és közvetlen összefüggésbe kerül a centrális egyéniséggel s a világegyetemmel. Ady lírájának nemzeti alapja hozzátartozik művészi fejlődésének meghatározó elemeihez.

Berliner Lokal-Anzeiger 1917. évf. 184. sz. — *I. K.* «*Der Blaufuchs*» (Lessing-Theater.) Herczeg darabja alapján szellemes szavakkal való játék, színdarabnak laza. Mulattatóbb mintsem lélektanilag megalapozott. A dialógus mindig szellemes, különböző visszatartott keserőségek éreznek ki belőle.

Berliner Tageblatt 1917. évf. 486. sz. — *H. F.*: *Zum ersten Male*: «*Der Blaufuchs*» von Franz Herczeg. Mulattató és elegáns módon szabadítja fel Herczeg darabja a fáradtan érkező nézőt. Az ostoba férj Boccaccio Florencéből került Budapestre bizonyos stilisztikai változtatással. A főszereplőből hiányzott a báj.

Budapesti Szemle. 1917. évf. 9. füz. — *S. Gy.*: *Báró Szalay Imre.* Rövid megemlékezés. — *r. r.*: *Lakatos László regényei.* Ismertetés. (Tavaszi játék; Két regény.)

U. i. 10. sz. — *r. r.*: *Villányi Andor könyvei.* Ismertetés. — *Baros Gyula*: *Két aphorisma-gyűjtemény.* Gunyor Pál Tövises és rózsák c. kötetét és Kner Izidor aforizmáit ismerteti, rövid visszatekintéssel a műfaj korábbi magyar képviselőire. (Faludi, Fáy, Greguss, Eötvös, Milkó Izidor, Salamon Ödön, Ignotus, Gárdonyi.)

Budapesti Hírlap. 1917. évf. 201. sz. — *Gyóni Géza emlékezete* címen cikket közöl abból az alkalomból, Beöthy László a költő hamvainak hazahozatalára gyűjtést indított. — *K-j.*: *Gyóni Gézáról* címen tárcában jellemzi az idegenben elhunyt költőt s gáncsolóival szemben eredetiségét vitatja.

U. i. 232. sz. — *Gyomlai László*: *Gyóni Géza és Hatvany Lajos* címen Hatvanyval polemizál a Pesti Napló 1917 szept. 2-i számában Ötven-ezer könyv, hét millió halott» című cikkével kapcsolatban.

U. i. 239. sz. — *Gyóni Géza temetése* címen közli Thomay Béla levelét Gy. G. temetéséről.

U. i. 247. sz. — *Sebestyén Károly*: *Gyóni Géza* Az élet szeretője c. verskötet elismerő bírálata.

U. i. 248. sz. — *Sebestyén Károly*: *A dada* címen Bródy Sándor drámáját ismerteti. [V. ö. Világ. 1917. évf. 248. sz. (Ignotustól)].

U. i. 250. sz. — *A tanítónő filmen.* Bródy Sándor ilyen című drámájáról. (V. ö. Világ 1917. évf. 250. sz. — Pesti Napló 1917. évf. 250. sz.)

Debreczeni Protestáns Lap. 1917. évf. 32. sz. — Hír arról, hogy a magyarországi ref. konvent 1917. évi május 31-i határozatával elrendelte, hogy az összes ref. iskolákban Arany-és Tompa-ünnepélyek tartassanak a két nagy költő iránt való hódolat kifejezéséül. (Ugyanott olvasható Tüdős István ref. püspöknek a határozatot megelőző és megokoló beszéde.)

U. i. 39. sz. — *Kardos Albert*: *Tompa Mihály* (születésének százados évfordulójára). Alkalmi megemlékezés. — *Barla Jenő*: *Szeremley Barna* (1870—1917.). Nekrológ.

Déli Hírlap. 1917. évf. 1. sz. — Kárpáti Aurél: Molnár Ferenc Ördög című drámájának külföldi sikeréről ír.

U. i. 2. sz. — *Lendvai István*: *Irodalmi problémák* címen Babits Mihály ilycímű könyvéről ír. — *Kosztolányi Dezső*: *Jázmínok illata* címen Szép Ernő prózáját ismerteti; Sz. E. prózája egy kicsiny, erős mustármagból sarjadt ki: az ötletből. Naivitás és szatíra adott jelleget ilyennemű írásainak. — *Kárpáti Aurél*: *Liselotte* címen Gáspárné Dávid Margit regényét bírálja.

Der Merker (Wien) 1917. évf. 577—581. l. — *Aladár Schöplín*: *Das Zeitgenössische ungarische Drama*. Stefan J. Klein fordításában közli Sch. magyarul megjelent cikkét.

Deutsche Tageszeitung 1917. évf. IX. 23. — *H. K.*: «*Der Blaufuchs*» Lustspiel in 3 Akten von Franz Herzeg. Erstaufführung im Lessing-Theater. — Megint egy budapesti történet, de amely már veszedelmesen párisi módra csillog. A szép látszat vígjátéka ez, amellyel a közönséget rászedik. Erkölcsi kaucukmorál. Az előadás gondosan volt előkészítve. A tapsba erős püsszegés vegyült.

Egyenlőség. 1917. évf. 9. sz. — *Weisz Miksa*: «*Az utolsó főpap*» forrásai. Kimutatja az 1853-ban német eredetiben *Frankl Ludwig August* tollából megjelent s Arany Jánostól magyarul feldolgozott költemény eszméjének forrásait a zsidó hagyományos irodalomban, a talmudban és midrásban.

U. i. 13—14. sz. — *Krónikás*: *Az Arany János jubileumhoz*. A költő egy leveléről szól, melyet mint az Akadémia akkori «titoknok» a pesti izr. hitközséghez intézett s melyben megköszöni a hitközség költségén az Akadémia megnyitása alkalmával kinyomatott héber ódát, a Ziltz Mór hittanár szerette «Öröm szózatot.» — U. i. olvasható, hogy néhai Bacher Simon Arany János több költeményét héberre fordította. (A Vásárban, Mátyás anyja, A gyermek és a szívárvány címűeket.)

Egyetemes Philologiai Közlöny. 1917. évf. 8. sz. — *Trostler József*: *A Bánk bán német tárgytörténetéhez*. (III.). Abele után a fejlődés egyelőre nem halad tovább a tőle indított arányban hanem már Hammernél (*Rosetum Historiarum* 1654.) visszatér az apophthigmata rövid formájához.

Hammer rózsáskertjének egy zugában helyezi el a magyar Banbaocanus rövid történetét. Ez nem kapcsolódik a közvetlenül Bonfiniuson alapuló forrásokhoz. A folytonosságot S. von Birken állítja helyre azáltal, hogy Bonfinius alapján regisztrálja Bánk esetét. (Spiegel der Ehren . . . stb. Nürnberg 1668.). A Bonfiniusra utaló anekdotikus fejlődés végső pontján Heinrich Anselm von Ziegler und Kliphausen áll. (Sächsischen Rathes . . . Historischer Labyrinth der Zeit. Leipzig 1701.). Ziegler forrása a német Bonfinius, de ismeri a későbbi anekdotikus földolgozásokat is. (A szerző ezután idézi az idetartozó részt). — *Papp Ferenc* Dézsi Lajosnak Báró Jósika Miklósról írt életrajzát, — *Weber Artur* Heinrich Gusztávnak Kazinczy F. tübingai pályaműve a magyar nyelvről, — *Zsigmond Ferenc* Ambrus Zoltánnak Színházi esték, — *Berde Mária Kéky* Lajosnak Baksay Sándor c. munkáját bírálja. Az első, második és negyedik mű ismertetését l. folyóiratunk: 1918. évf. 55. l. és 1917. évf. 417. 415. l. — *Bleyer Jakab* Victor Michelsnek über Begriff und Aufgaben der deutschen Philologie c. munkáját ismertetve — s utalva egyik irodalomtörténészünk felfogására — tiltakozik a «sajátos filológiai erények» lekicsinylése ellen. — *Czebe Gyula*: *Vértesy Dezső*. Nekrológ. — *Harsányi István* Adalékokat közöl a magyar időmértékes verselés történetéhez. — *Birkás Géza*: *Bethlen Miklós és Prevost abbé*. Annak a kalandnak ismertetése, melyet a Manon Lescaut híres szerzője egyik művében Bethlenről elbeszél. — *Alszeghy Zolt*: *Verseghy forrásaihoz*. A Császár-Madarász-féle Verseghy-kiadás 10., 11., 17. számú darabjai forrásainak kimutatása. — *r. d.* Byron Mezeppájának Kosztolányi Dezsőtől való új fordítását bírálja, — *a. zs.* Gulyás Józsefnek A sárospataki kéziratos népmesegyűjtemény, — *zb* pedig u. a. szerzőnek Erdélyi János két kéziratban levő drámája c. dolgotát ismerteti.

Élet. 1917. évf. 31. sz. — *rg.*: *Könyvek*. Villányi Andor: *Legenda*, — Szomory Dezső: *Az élet diadala*, — Hangay Sándor: *Hadak útján*, — Moly Tamás: *Az igaz élet és Remetey Fülöp: Doberdói dáridókon című könyvének ismertetése.*

U. i. 33. sz. — *a. j.* Babits Mihálynak *Irodalmi problémák* című könyvét, — *m.* pedig Méray-Horváth Károlynak *Örök tűz* c. regényét ismerteti.

U. i. 34. sz. — (*a — a*): Nemes Ernőnek *Csendben, viharban* c. verskötetét bírálja.

U. i. 35. sz. — *Szén: Izléstelenségről* címen támadja Szomory Dezsőt a *Nyugat* X. évf. 16. számában írt cikkeért.

Ellenzék. 1917. 65. sz. *Delta*: Valami Csáky gr. darabjáról és még valamiről. Hosszabb cikk, mely a Csáky gr. színműve nyomán keletkezett vitát akarja a szerző javára eldönteni. Jellemzi Kolozsvár irodalmi életét is.

U. i. 68. sz. — *A Farsang Bécsben*. Molnár F. színművének bécsi kedvezőtlen fogadtatásáról szól. Idézi a bécsi lapok véleményét is.

Erdélyi Szemle. 1917. évf. 28. sz. — *Kázmér Ernő: Regényekről.* Szabó Dezső: Nincs menekvés, — Forró Pál: Egy diákkor története és Kálnoki Izidor: Klárrika doktor c. regényeinek bíráló ismertetése. Szabó Dezső műve «nem kifogástalan kompozíció s ha részleteiben gyönyörű is, a kicsinyes viszonyokkal bajlódó polgáremberek miliője sokszor nem az igazság erejével hat.» Forró Pál könyve . . . olyan mélységekre világít le . . . hova öt követni senki sem lesz hajlandó. Kálnoki regényét «az emberek szeretete teszi vonzóvá.» — *Walter Gyula* Schöpflin Aladár Magyar Írók c. tanulmány gyűjteményét, — *Pogány László* pedig Nagy Imrének Béla főherceg c. regényét bírálja.

U. i. 29. sz. — *Pogány László: Szindbád ifjúsága és szomorúsága.* Krudy Gyula ily című könyvének ismertetése.

U. i. 34—35. sz. — *Walter Gyula* Nadányi Zoltánnak Kerekerdő c. kötetét bírálja.

Ethnographia. 1917. évf. 1—3. sz. — *Sebestyén Gyula: Arany János és a hagyomány.* A szerző a hagyományhoz való viszonyt ama szálaira kíván rávilágítani, melyek a magyar népi epikát és A. J. költészetének legnagyobb epikai termékeit a magyar irodalomtörténet és néplélektan számára örökre egybefűzték. Arany a Toldiban mondat mesélt el nekünk. Úgy tetszik, mintha a Toldi-monda e modern feldolgozásában valami atavisztikus erő érvényesült volna. — *Solymossy Sándor: Arany népiessége* címen azt fejtegeti, hogy A. J.-t a népi környezet állandó ráhatása folytán a nép gyermekévé avatta s később is legtöbbször a magyar föld-népének lelke szólott belőle. Gazdag költői termelésén az ősi alapjelleg minduntalan átüt; főképp népies tárgyú és hangú költészete valóban alig egyéb, mint a magyar folklóre ideális megnyilatkozása. Ennek igazolására néhány szembeesőkébb vonást emel ki. — *Bán Aladár: A Toldi-monda alaprétege* címen azt állapítja meg, hogy mit vehetünk pozitív igazságnak a Toldi-mondában; szerző a Toldi-névhez fűződött mondák egybekapcsolódását hosszú fejlődés eredményének tartja. A mi Toldi-mondánkban három réteget lehet megkülönböztetni. Az első az óriások körébe tartozó hősről szól; a másik réteg az Ilosvai előtti népköltési lerakodmány, s a harmadik azon kalandok, melyeket Ilosvai és lantos társai kapcsoltak össze a népszerű hagyománnyal. — *Szegedy Rezső: Ki volt Jankó Szibinyáni?* Az a feltűnő hasonlóság, az iráni-kaukázusi és szerb idevonatkozó monda között nem lehet a véletlen műve és jogosult a feltevés, hogy a kialakítás egyes mozzanatai az irán-kaukázusi mondákból jutottak a szerbbe és pedig a török hódoltság idején, a 17. sz. előtt. — *Roheim Géza: A kazár nagyfejedelem és a turulmonda.* Értekezés. — *Gulyás Pál: Népköltésünk idegennyelvű fordításait* ismerteti. — *Relkovic Davorka: Gebhard János magyar mondaközléseiről* ír. — Az Irodalom rovatban *Berze Nagy János* ismerteti Gulyás Józsefnek A sárospataki kéziratos népmese-gyűjtemény c. füzetét, — *Bán Aladár* Klemm Antal Mordvin szövegek c. művét méltatja, *Trócsányi Zoltán* pedig Báthori Ferencnek: Utazásaim

a lappok földjén c. útirajzát ismerteti. — A kisebb közlemények közt *Bán Aladár* szalontai babonákat mutat ki *Arany János* műveiben.

Frankfurter Zeitung 1917. évf. 18. sz. — *Hans Franck: Renée Erdős.* E. ember minden körülményben a csóktól a vezeklésig, a vétkes szerelemtől az isteni szerelemig. Nem tudja eldönteni vajjon E. R. az előbbivel vagy az utóbbival szolgálta-e jobban és tisztábban az Istent, mivel csak utolsó költeményei vannak németre fordítva.

Gömör-Kishont. 1917. évf. 42. sz. — *Egy szép levél.* Lőrinczy Judith levele vonatkozással Lőrinczy Györgynek a Petőfi-Társaság Tompa-ünnepélyén tartott előadására, — X.: *Csudálatos eset.* Gúnyos célzás Tompa érdemei egyik ünnepi méltatójára.

Huszdik Század. 1917. évf. 1—2. sz. — *A zsidókérdés Magyarországon* címen többek közt *Radisics Elemér* és *Ritoók Emma* a zsidó-magyar irodalom kérdéséhez is hozzászólnak. Radisics szerint: Neves zsidó magyar írók műveit lapozgatva lépten-nyomon bántó magyartalanságra és kiáltó pongyolaságra bukkan az olvasó. — Ritoók szerint ha nem áll is az, amit az irodalmi téren a saját értékében túlságosan önérzetes zsidóság állít, hogy a modern kultúrát ők teremtették meg Magyarországon, bizonyos, hogy nélkülök olyan gyorsan nem terjedt volna el, olyan intenzív és szenvedélyes viták tárgya nem lett volna. A magyarság a zsidósággal szemben méltán kifogásolja, hogy nyelve nem magyar, . . . mondatkötése fájoan hangzik nekünk és egyenesen ellenkezik a nyelv természetével; ezt a nyelvet íróink átvitték az irodalomba is. Másik kifogás a zsidóság magyar irodalma ellen, hogy olyan eszmék, alakok, emberek (főleg asszonyok) szerepelnek, mint magyarok a műveikben, amelyeknek semmi közük a magyar karakterhez.

Iuventus. 1917. évf. 1. sz. — *Michael Tompa.* Alkalmi cikk. — *Stephanus Hegedüs: Ad ciconiam.* Carmen Michælis Tompa. Interpretatio Latina. (Tompa «A Gólyához» c. költeményének latin fordítása).

Katholikus Szemle. 1917. évf. 7. füz. — *Petrich Béla* ismerteti Surányi Miklós Trianoni pává-ját, — *cj.: Dézsi Lajos* Jósika-életrajzát.

U. i. 8. sz. — *Agárdi László: A kolostor Kemény Zsigmond regényeiben.* Kemény azon nőalakjaival foglalkozik, kik nem a kolostor felé vezető úton indultak el az életben, de oda jutottak el. Rendeltetésök a szenvedés, céljuk a vezeklés, boldogságuk a teljes lelki megtisztulás. *Catharina de Atayde* az *Élet és ábránd*-ban, *Szerémi E'leonóra* és *Teréz* testvér a *Gyulai Pál*-ban, *Villemont Stephania* a *Ködképek*-ben, *Deák Dóra* a *Zord* időben — kerülnek sorra a tárgyalás folyamán. A kolostor belső életében Kemény figyelmét a lemondás és fegyelem ragadja meg; a kolostort a tökéletesedés páratlan iskolájának tartja s teljes meggyőződéssel száll szembe a kolostort támadó felfogással. — *Réthei Prikkel Marián: Öseink és az*

ital. Őseink ital-kedvelése, s ezzel kapcsolatos szokásaik, kifejezéseik (áldomás, ukkon pohara, stb.), különös tekintettel a 16—17. századra.

Kolozsvári Hírlap. 1917. évf. 54. sz. — *Szász Ödön.* A bukovinai harcokban hősi halált halt kolozsvári hírlapíró nekrológja.

U. i. 58. sz. — *Az egyetlenért.* Kuhn Ernő kolozsvári ügyvédnek a kolozsvári Nemz. Színházban bemutatott színművét behatóan ismertető cikk.

U. i. 63. sz. — *Sorsjáték.* Rövid cikk, mely gr. Csáky György négyfelvonásos színművének forrásáról számol be.

U. i. 76. sz. — *Herceg Ferenc levele Janovics Jenőhöz.* A cikkíró közli Hercegnek Janovicshoz intézett levelét, melyben elismeréssel adózik a Kék Róka gondos előadásáért és néhány észrevételt közöl a szerzőkről, darabjaikról és azok színpadi előadásáról.

U. i. 112. sz. — *A gazdag Ady Endre.* Ady örökségéről. «Ady E. megszabadult a magyar költők legszomorúbb nyűgétől, a pénztelenségtől».

Kölnische Zeitung. 1917. évf. VIII. 5. sz. — *Ein Petőfi des Weltkriegs.* Hosszabb és jól tájékoztató cikk Gyóni Gézáról és költészetéről. Úgy mint Petőfi, Gy. is szláv származású és az oroszok ellen vitt szabadságharcban vesztette életét. «Bajtársai, ha majd visszatérhetnek a Jenisszei partjaitól a Dunához, talán még egy költői hagyatékot hozhatnak haza a világháború bárdjának tollából.»

Lepziger Illustrierte Zeitung. 1917. évf. 161. sz. — Közli Gyóni Géza két versét (Petőfi lelke, A lövészárokbán) Somló Károly fordításában.

Kritika. 1917. évf. 7—8. sz. — *L. Sipos Kamillo* Kacziány Gézának A magyar memoire irodalom 1848—1914-ig e. művét bírálja (V. ö. folyóiratunk: 1917. évf. 511 l.).

Magyar Figyelő. 1917. évf. 17. sz. — *Jakab Ödön: A lírikus Arany.* Arany öreg korában termékenyebb, igazibb lírikus, mint fiatal korában. Öregnek született; magányt, elmélyedést, tanulmányt kedvelő, szemlélődő, szelíd természetű; józanság, szemérmesség, bölcs óvatosság korlátai között él. Csak mikor életkorra nézve is megöregszik, szólhat lírájában tartózkodás és válogatás nélkül; lelke alaphajlamaival életkora és körülményei már ekkor tökéletes összhangban állanak. — *Mikszáth Kálmánné Mauks Ilona: Mikszáth Kálmán.* Újabb részlet. Közölve Mikszáth egy levele Mauks Ilonához.

U. i. 18. sz. — *Császár Elemér: Tompa Mihály.* Futólagos életrajzi áttekintés után költői pályafutása jellemzése, mely értékben mindvégig emelkedik, de kritikai visszhangjával a költő becsúgyát ki nem elégti. Költészete kialakító tényezői: szerencsétlen életkörülményei, a falusi tartózkodásával járó magány és zárkózott egyoldalúság, mik elégtikus és szemlélődő hajlamát megérlelik; természetszeretete, mely egész

költészetét előnti, bár a valóban nagyarányú, plasztikus természetfestésig nem bír emelkedni; papi hivatása, mely tanító hajlamot fejleszt ki benne s a biblia által allegorikus előadásra szoktatja. Költészetén bizonyos részlethatásokat bajos kimutatni, mind a mellett modorban, mint epikus, Garay és Vörösmarty, később Arany nyomán haladt, lírában pedig előbb a harmincas évek szentimentális hangját, majd Petőfit követi. Fejlődése utolsó szakában lép elének teljes eredetiségével, a szabadságharc után, s ott méltó társa lesz a legnagyobbaknak. Családi és hazafias versei a legkiválóbbak. — *f. gy.*: *Tabán*. Ujhelyi Nándor regényét ismerteti.

U. i. 19. sz. — *f. gy.*: Forró Pálnak Egy diákkor története c. munkáját ismerteti.

Magyar Kultúra. 1917. évf. 17—18. füzet. — *Töttössy Miklós*: *A katolikus Budapest*. Kat. egyesületek, köztük tudományos társaságok és irodalmi vállalatok rövid ismertetése. — *Veszely János, Csernus Mihály, Bangha Béla*: *Hozzászólások a sajtókérdéshez*. Vélemények egy katolikus hírlap létesítésének szükségéről s kivitele módjairól. Leginkább vitatott kérdés: hogy pártlap legyen, vagy pártfeletti? — *Várdai Béla* ismerteti Tömörkény István és Szederkényi Anna egy-egy kötetét (Népek az ország használatában; Lángok-tüzek).

Magyar Nyelvőr. 1917. évf. 7—8. sz. — *Simonyi Zsigmond*: *Magyar név*. Lengyel Zoltán Magyar Névkönyvét ismerteti, a névmagyarosítás történetére is visszatekintve. — *Losonczy Zoltán*: *Egy régi magyar hangváltozás*. A Besztercei Szójegyzék, az sz-s, zs-z, cs-c hangok írásából kideríthetőleg, oly nyelvjárásai sajátságok emlékéit őrzik, melyek ma a moldvai csángóknál otthonosak. Ugyane sajátságok megvoltak a régi Szlavóniai nyelvjárásban is. Jellemző adat, hogy a B. Sz.-et egy bizonyos Szlavóniai György írta. — *Simonyi Zsigmond*: *Egy georgiai eposz magyarul*. Vikár Béla Tariel-fordítását ismerteti.

Magyarország. 1917. évf. 198. sz. — *Podhradszky György*: *Az etnografus Tömörkény* címen ír. (E cikk folytatását l. u. e lap 1917. évf. 207. sz.-ban).

U. i. 202. sz. — *Krúdy Gyula*: *Az irodalom Pesten 1917-ben*. Utalás irodalmi viszonyainkra.

U. i. 208. sz. — *Dereki Antal*: *A szív* (Emlékeimből) címen visszaemlékezést ír Tóth Béláról és Danielovics Kálmánról.

U. i. 215. sz. — *Kemény Simon*: *Néhány szó Krúdy Gyuláról*. K. Gy. nem elbeszélő, hanem mesélő. Írói tehetségében kevesebb a kiszámított, reális, megfontolt elem, túlteng benne a költészet és művészet.

U. i. 219. sz. — *Krúdy Gyula*: *Ambrus Zoltán*. A. Z. írói egyéniségének vázlatos jellemzése.

U. i. 224. sz. — *N. u.* *Dereki Antal felszázados jubileuma* D. A. drámaírói pályájáról. (V. ö. u. e. lap 227. sz.)

Mozi-Világ. 1917. évf. 40. sz. — *A gólyakalifa.* A Babits Mihály ily című regénye után készült filmdrámát ismerteti. Írta Karinthy Frigyes és Korda Sándor. — *Fekete gyémántok.* Jókai ötkötetes regénye filmen, két részben. Bemutatta az Omnia-Mozgósínház.

Mult és jövő. 1917. évf. 9. füz. — *Patai József: A zsidó asszimiláció.* Válasz Riedl Frigyesnek, aki egy irodalomtörténeti tanulmányához kereste a zsidó asszimiláció fogalmának megvilágítását. A válasz e fogalomnak oaelekvő értelmet tulajdonít; a zsidó asszimilált, de nem asszimilálódott.

U. i. 10. sz. — *Heller Bernát: Tompa Mihály.* Rövid megemlékezés, különös tekintettel a költő vallásos érzelmű és erkölcsi célzatú műveire, meg a bibliához való viszonyára.

München-Augsburger Abend-Zeitung 1917. évf. I. 13. sz. — *Joseph Aug. Lux: Ungarische National-Literatur.* A magyar irodalom fejlődésének áttekintése Kisfaludy K. haláláig.

U. i. 1917. I. 18. sz. — Az előbbi cikk folytatása: Vörösmartytól napjainkig. Mindkét cikk jól tájékoztat a magyar irodalom irányairól és főműveiről.

Néptanítók Lapja. 1917. évf. 40. sz. *N. n.: Tompa Mihály.* (Születésének százéves fordulóján). A költő jelentőségét fejtegető alkalmi cikk.

Neus Freie Presse. 1917. évf. 19048. sz. — *P. W.: Gastspiel Leopoldine Konstantin im Theater in der Josefstadt.* Ilyen címmel ír a bécsi ujság Herczeg Ferenc «Kék róka» c. darabjának bécsi premiéréjéről. «Molnár Ferenc a sikereit határozott és merész színházi temperamentumának és szellemes analizálóképességének köszönheti. Herczeg sok tekintetben finomabb művész. A nyersebb hatásokat csaknem készakarva kerüli, szereti a gyöngédebb színeket és főleg bájos női arcképek rajzolásában leli örömet.» (V. ö. a többi bécsi lapokat is, 1917. szept. 1-én).

Neues Wiener Tagblatt. 1917. évf. 240. sz. — *Marco Brociner: Blau-fuchs.* Tárcacikk Herczeg Ferenc «Kék róka» c. darabjáról. «Herczeg sohasem kötötte magát formulákkal és normákkal irodalmi divatokhoz.» Programm nélkül is — cikkíró szerint — mintakép és úttörő lett az irodalomban.

Nyugat. 1917. évf. 16. sz. — *Ignotus: Nyílt levél Concha Győzőhöz.* C. Gy. azt írta a Huszadik Században, hogy a nyugatosok alaphangja: Kicsinylése, gúnyolása mindannak, amit műveltség terén a magyar ezer év óta alkotott, s hogy e zászló alatt sorakozók túlnyomó részben zsidók. Ignotus tiltakozik ez állítás ellen, s figyelmébe ajánlja Conchának az ő (t. i. Ignotus) Kísérletek c. tanulmánykötetét; «nincs joga a Nyugatosságról . . . ítéletet mondanía, ha legalább ezt a könyvet el nem olvasta.» (Megjegyzendő, hogy «Nyugatosság»-ról ebből a könyvből alig lehet vala-

mit megtudni). — *Schöpflin Aladár*: *Az élet arca*. Barta Lajos novelláiról. — *Ady Endre* u. arról. — *Ady Endre*: *A Mikszáth paraszta*. A kaszát vásárló paraszt az 1871-i Családi Naptár egy anekdotájában, tehát már Mikszáth előtt, be van mutatva az irodalomban. Jókaiban is megvan valahol.

U. i. 17. sz. — *Szini Gyula*: *Az ő keze*. Balla Ignác regényéről.

U. i. 19. sz. — *Schöpflin Aladár*: *Tompa Mihály*. Eruptivitásának, hipochondriájának, túlérzékenységének, s mindannak, mi idegrendszerét betegessé, abnormissá tette, alig van nyoma verseiben. Ezeket kora ízlése kizárta a költészet lehetőségeinek köréből, s e kör korlátait Tompa, ki sem forradalmár, sem újító nem volt, még legnagyobb szenvedései s meghasonlása idején sem rombolta le. Befogadta a vezető egyéniségek: Petőfi, majd Arany hatását. Ezek mellé csak egy-egy kivételesen ihletett pillanatában, alföldi képeivel, de különösen őszi verseivel s egy-két hazafias költeményével emelkedik, mely utóbbiakban egy egyetemes tömegérzés kifejezőjévé, s a merő esztétikai megítélésen fölülemelkedve, valóságos történeti tényezővé vált. — *Szini Gyula*: *Pacsirtaszó*. Móricz Zsigmond darabjáról. Nem konvencionális népszínmű, hanem emberileg igaz játék.

Ország Világ. 1917. évf. 1. sz. — *Eötvös József levelei* címen közli Eötvösnek 1867. évi két levelét, amelyek a koronázásra vonatkoznak. — Közli Ács Klára író nő fényképét.

Ösvény. 1917. évf. 3—4. sz. — *Kovács Sándor*: *Méreg*. A mai mozi-irodalom erkölcsrontó hatásának elemzése. — *Levelek az új-testamentom fordításáról* címen közli Kézma Andor és Rákosi Jenő leveleit Masznyik Endre új biblia fordítása első két füzetének megjelenése alkalmából.

Pester Lloyd. 1917. évf. 184. sz. — *Ernst Goth*: *Neue ungarische romane* címen Surányi Miklós: A Triancni Páva, Kálnoki Izidor: Klárka Doktor és Lakatos László: Két regény c. műveit ismerteti.

U. i. 193. sz. — Egy magyar író indítványozza, hogy a királytól kérelmezzék Gyóni Géza kitüntetését a Pro litteris et artibus hadiékítményes rendjével.

U. i. 203. sz. — *Eugen Mohácsi*: *Neue Belletristik*. Bírálat Landauer Béla: A Tanár és Vér Mátyás: Az árnyék c. regényéről.

U. i. 219. sz. — *Eugen Binder*: *G. Gyónis »Kalvarienbriefe.«* Ismertetés, néhány költemény német fordításával.

U. i. 237. sz. — *Adolf Rosée*: *Petőfi auf dem deutschen Vorlesetisch*. Petőfi nem szerepel eléggé német szavalkó műsorán. Ennek oka az, hogy nehezen fordítható s a meglévő fordítások nem hatolnak eléggé be az eredetinek szépségeibe. Cikkíró saját fordításában közöl néhány költeményt (Falu végén, A faluban utcahosszat, Füstbe ment terv, Fekete kenyér, Víz, Feleségem és kardom).

U. i. 242. sz. — Vezető cikk Tompa Mihályról. — *Elsa Stephani* Újhelyi Nándor: Cserebere c. vígjátékát bírálja.

U. i. 248. sz. — *Bernhard Alexander* Bródy Sándor: A dada c. darabját bírálja a Nemzeti Színházban való bemutatója alkalmával.

U. i. 250. sz. — *Stefan Groszmann: Übersetzte Pikanterie.* Herczeg Ferenc: A kék róka c. darabjának berlini és majnafrankfurti előadásáról. A főszerep Berlinben pikáns és Frankfurtban idegesen szentimentális színezetet nyert a színésznők tökéletlen felfogása és játéka által.

Pesti Napló. 1917. évf. 154. sz. — A színház rovatban panasz arról, hogy a bécsi Burgszínház jövő évi műsorába egyetlenegy magyar darabot sem vettek fel. Millenkovich igazgató ezen álláspontjára felhívja a Nemzeti Színház figyelmét.

U. i. 171. sz. — *Kaffka Margit* Szabó Dezsőnek Nincs menekvés c. könyvéről ír bírálatot. «A regénynek nevezett hosszú novellát azzal az érzéssel teszi le az ember, hogy nem egészen méltó és teljes... erőfeszítése annak az írói tehetségnek, mely mégis épp ezen a könyvén át nyilvánul félreösmerhetetlenül.»

U. i. 177. sz. — *Kulinyi Ernő:* Kabos Edének A királyné c. novelláskönyvét hosszabb bírálatban méltatja.

U. i. 186. sz. — *Hatvany Lajos: Schöpfunglín Aladár.* «Magyar írók» c. irodalmi arcképeket és tollrajzokat tartalmazó művének megbeszélése. A morális, politikai vagy dogmatikus szempontból kiinduló kritikával szemben, mely az új írókban futurista oktanal önkényt és szeszélyes módot lát, Schöpfunglín hirdeti először és legnyomatékosabban az új törekvések szűkségszerű, törvényszerű létjogosultságát, a változott világok változott íróit és irodalmát. Schöpfunglín környezetrajza kissé száraz és langyos, nincs korunk hőseihez hevítve. Másik hiánya, hogy műélvezői gyönyörűségét nem igen tudja tolmácsolni.

U. i. 189. sz. — A függöny előtt c. rovatban *Karinty Frigyes: Csata-dal* címen Gyóni halálával kapcsolatban a háborús költészetéről elmélkedik. A csatadal, mint költői műfaj maga is elesett a világháborúban.

U. i. 193. sz. — *Hatvany Lajos: Tűz a pusztában.* Herczeg Ferenc novellás könyvéről. E kötet némely novellája visszacsengése régebbi motívumainak. Herczeg jobb és tisztább, ahol reális anyagba kap vagy ahol az allegória világosabban szól. A maga életét és irodalmi újratámadását példázza a gorillanagyapó folényes történetében. Egyik-másik történet az író szkepszisét árulja el, aki tudja mi van a formák mögött.

U. i. 208. sz. — *Laczkó Géza: Móricz Zsigmond háborús novellái.* «A tűznek nem szabad kialudni» c. kötet bírálatja. A kötet stílusa jelentékeny és örvendetes fejlődést mutat a túlságosan szentenciózus (tehát állítólag magyar paraszti) mondatokat igen kedvelő s ezért modoros, régebbi stílusához képest. Két dolog túlzásba vitelét hibáztatja a bíráló: az aktualitását és a népiességét. A «Lucerna» akármilyen kitűnő, már meg van egyszer írva Mikszáth A kaszát vásárló paraszt-jában. A paraszt nem az egyetlen értékes ember-kaszt ma Magyarországon, hogy oly művész, mint Móricz minden tehetségét nekik szentelje. Móricz parasztjai kissé megöregedett Jókai-parasztok. Kikoptak a világból s meg kellene vál-

tozniok. Irodalmi érdeklődésre inkább a városba szakadó paraszt tarthat számot, mert ez a típus a jövőé. Móricz fejlődése érdekében is kívánatos volna, hogy ne embertársai egy szűk körére szorítsa művészi látását. nehogy a típusait szolgáltató kaszttal együtt elvénüljön.

U. i. 210. sz. — *Arany Jánosné és Széll Piroška levelei Arany utolsó napjairól*. Adatközlés. — *Magyar írók, bécsi cenzúra*. Bródy Sándor : Lyon Lea c. drámájának a bécsi Stadttheaterben való színrekerüléséről. Az oszt-rák cenzúrájának számos kifogása volt a darab ellen, melyeket csak két esztendei alkú és harc után sikerült megdönteni. A christiániai Central Teatred is megszerezte a darabot és októberben fogja bemutatni. Bíró Lajos háborús színművét, melynek a Josefstädter Theaterben kellett volna színrekerülnie Hotel Imperial címen, a cenzúra nem engedi előadni.

U. i. 218. sz. — *Hatvany Lajos : Szomoró Dezső*. Tanulmány szerű méltatás. Szomoró nem az emberi lét mélységei fölött kifeszített deszkán létezik; az ő irodalmának nincsenek örvényei. Csak fölszínes szórakozás, mint az udvari törpéké. Ezek szókimondóan bizarr tisztét vállalta s emellett az udvari költők finom fordulatait leste el, hogy obscoenitásokkal nevetessen.

U. i. 219. sz. — *Hatvany Lajos : Ötvenezer könyv, hét millió halott*. A háborúnak nem volt lírája. A háborús népdal a háború keservét zokogja. Háborús regény eddig még nincs. A háborúnak egy szomorú kényszer-szülte műfaja a haditudósítás.

U. i. 222. sz. — *Hatvany Lajos : Egy fölösleges ember emlékirataiból*. (Kalandos korrajz.) Kertbeny Károly Mária önéletrajzáról s annak túlzó s az igazat nem mindig fedő adatairól szól. Kisfaludy Károly utolsó szerelméről, Löffler Nináról is megemlékezik.

U. i. 224. sz. — *Beszélgetés Ambrus Zoltánnal*. Olyan színművek előadásáról, amelyek a közönségnek csak a szórakozás-vágyát szolgálják, az ország első színpadának le kell mondania. A Nemzeti Színház ma már válogatos lehet, legjobb szerzőink legjáva munkáit kell lefoglalnia. — A Magyar Arcképek rovatában *Schöpflin Aladár* ír cikket *Molnár Ferencről*. Emberi és írói valóját gyermektörténetei árulják el, azok, melyeket gyermekekről írt. A magyar irodalomban ő a gyermek felfedezője. Mikszáth az apa, Herczeg az idős bátya szempontjából, tehát kívülről nézi a gyereket, szeretetből és kicsinylésből vegyült humorral. Molnár belülről nézi, serdülőkori élményeken s emlékeken keresztül. Gyermekei mindig egyedül jelennek meg, ezért őszinték nem képmutatók, mint szüleik társaságában. Molnár az ideges féltékenység írója. Nők dolgában a kultúrmáz és társadalmi fegyelem alatt meglapuló bestiális vezetőnők írja. A tudatalatti lelki motívumokról szóló tanítás Molnár vezér-motívuma a nők rajzában. A «verve» Molnár példátlan sikerének legerősebb eszköze. Elmességének ragyogása pótolni tudja a mélység hiányait is, mindig vannak szavai, melyek elevenbe vágnak, az élc, a szarkazmus, az epigrammai fordulat, a pátosz, az ellágyulás — az írói hangszer minden hanglehetősége rendelkezésére áll. A megírás módja nála mindig elsőrendű és mindig eredeti.

U. i. 229. sz. — *Kaffka Margit: Könyvekről* címen a következő négy könyvről ír bírálatot: Benda Jenő: *Circe*, Méray Horváth Károly: *Az örök tűz*, Andor József: *A tanítónő*, Komáromi János: *A tilinkó*.

U. i. 234. sz. — Hír arról, hogy Barnovsky berlini színingazgató elvesztette Sándor Imre *«Játék a tűzzel»* c. darabjának német fordítását.

U. i. 237. sz. — *Hatvany Lajos: Feleségek felesége*. Cikksorozat Szendrey Júliáról, Sok idézettel tarkított életrajzi jellemfestés. (Folytatását l. u. i. 238., 239., 240., 243., 244., 252. sz.)

U. i. 241. sz. — *Schöpflin Aladár: A havvai pap*. Emlékezés Tompa Mihályról.

U. i. 252. sz. — Rövid színházi hír a Magyar Színház tíz éves fennállásáról. — *Bródy mindenütt*. A Magyar Színház most próbálja A szerető c. új drámáját, az Operaház számára készen van Vitéz László c. balletszövege, a Nemzeti Színház számára most írja Buza c. darabját, ugyanitt A dada c. darabját állandóan telt ház előtt adják.

Protestáns Egyházi És Iskolai Lap. 1917. évf. 37—38. sz. — *Patay Pál: Tompa-jubileumra*. (I—II.) Alkalmi cikk, mely egyebeken kívül megállapítja, hogy Tompa A szent hűség c. versének két sora (A te szenteséges stb.) szószerint a XXVIII. zoltár két verséből való. «Sajátságos, hogy Arany és Tompa nem állanak Jézus Krisztus személyes befolyása alatt . . . Isten, lélek, halhatatlanság — e deista háromság még nem az apostoli, nem a valódi kálvinista keresztyénség . . . Nem dogmatizálást várunk a szöszéken, hanem bizonyágtételt Krisztusról, mint megfeszítettéről és evangéliumot Isten országáról. Ez hiányzik Tompa beszédeiből . . . Színes, költői nyelven megírt alkalomszerű imádságokat nyújt az Olajágban Tompa. Hiányzik belőlük . . . a bibliai pietás, az egészséges misztikum.»

Protestáns Szemle. 1917. évf. 7—8. sz. — *Thury Etele: Dévay Biró Mátyás haláláról*. A híres magyar reformátor 1545 június 12. előtt halt meg, de nem Debrecenben, mint eddig tudtuk, hanem külföldön: Szászországban vagy Helvéciában. — *Szendrey Zsigmond: Minek szánta apja Arany Jánost?* Válasz Gyöngyösy Lászlónak a Protestáns Szemleben 1916. évf. 486. l. megjelent cikkére. (A szerző utal arra, hogy nem vonta kétségbe Gy. L.-nak azt az állítását, mely szerint Aranyt apja «fiskális»-nak szánta.) — sz. Dézsi Lajosnak B. Jósika Miklós c. monográfiáját ismereti és bírálja.

Svenska Dagbladet. 1917. évf. 489. sz. — Szeptember 5-én volt a «Kék róka» svéd bemutatója a stockholmi Svenska Teater-ben «Riddaren av igår» (A tegnapi lovagja) címen. — G. Bjurman nagyon részletesen foglalkozik a darabbal és elismerően nyilatkozik Herceg Ferenc drámaírói képességéről. «A Svenska Teater ezidei első bemutatója különösen sikerült. H. F., akit egész Svédország jól ismer két évtizeddel ezelőtt megjelent «Gyurkovics lányok» c. novellás kötetéből, Magyarország egyik igen becsült és

rutinrozott drámaírója. De nemcsak rutin ez, hanem eredeti és komplikált lélektani vizsgálódás és színpadi előadóművészet is, mely bár a bócsi iskola nyomát viseli magán, de azért mégis egyéni.» (Részletes beszámolót közölnek a «Kék róka» stockholmi bemutatójáról még a *Dagens Nyheter*, *Stockholms Dagblad*, *Aftonbladet* nagy svéd napilapok 1917 szept. 6-iki számai.) — A darabot Algot Sandberg fordította le a német átdolgozás után.

• Századok. 1917. évf. 6. sz. — *Alszegehy Zsolt* ismerteti Dézsi Lajos Jósika-életrajzát. — *Gárdonyi Albert* elismeréssel szól Kacziány Gézának a magyar memoire-irodalomról írt művéről. — *Hóman Bálint* szerint Főgel Sándor *Celtis*-tanulmánya jó munka. — Névtelen ismertetések szólnak Zuber Mariánnának a hazai német folyóiratok történetéről írt értekezéséről, Petrik Géza nagybecsű magyar könyvészetéről és Veszprémy Dezső Thaly Kálmán-életrajzáról. — *Ernyey József* vitatkozik Sebestyén Gyulával a magyar rovásírás némely vitás tételén.

U. i. 7—8. sz. — *ch. e.* elismertetéssel ismerteti Harsányi Istvánnak a sárospataki Rákóczi-könyvtárról írt dolgozatát.

Szegedi Napló. 1917. évf. 228. sz. — *Móra Ferenc*: *Tanító-mesterünk*. Tömörkény István pályáját ismerteti és írói érdemeit méltatja. T. humora, filozófiája, világlátása csak az övé, idegen márkát egyiken se találni.

Színházi Ujság (Kolozsvári) 1917. évf. 10. sz. — *Kolozsvári írók a magyar irodalom szolgálatában*. Közlemény Kohn Ernő és gr. Csáky György színműírókról.

U. i. 19. sz. — *Mozifelvételek*. Janovics Jenő a Tanítónő, Ciklámen, Gyurkovics lányok c. színművek mozifelvételeit készíteti.

U. i. 25. sz. — *A csikós filmre kerül*. Korda Sándor Szigligeti Csikósát filmre alkalmazta. A fölvetel nagyobbrészt a Hortobágyon történt, néhány jelenetét Kolozsvár vidékén vették föl.

Színház és Divat. 1917. évf. 37. sz. — Közli, hogy Bakonyi Károly és Kálmán Imre Tatárjárása filmen is megjelent a Mozgóképek otthonban.

U. i. 27. sz. — Nádor Jenő: Búcsúm a Csárdás királynétól oímen emlékezik meg a darab 250-ik előadásáról.

U. i. 34. sz. — *Egy pálcás színészből* címen Deréki Antal írói és színész életpályáját ismerteti.

U. i. 35. sz. — *Ambrus Zoltán drámája a mozgóképek otthonban* címen a filmre került «A gyanú» c. drámát ismerteti.

U. i. 36. sz. — *A kuruzsló* címen ismerteti Földes Imre drámáját. — *Herczeg Ferenc a Blaufuchsról* címen H. nyilatkozatát közli.

U. i. 41. sz. — *A Magyar Színház jubileuma* címen közli az utolsó 10 évben a színházban előadott magyar és külföldi darabok címét. — *Beregi az Urániában* címen a Babits Mihály: Gólyakalifa című regényéből készült filmdrámát ismerteti.

Temesvári Hirlap. 1917. évf. 188. sz. — Gyóni Géza két kiadatlan verse címen hosszabb cikket közöl Gyóni Gézáról, kinek *A Dicsőséges Jobbhoz és Dögmadarak* című versét köpenybe varrva csempészték ki Oroszországból.

U. i. 210. sz. — *A Petőfi-Társaság Temesvárott*. Pakots Józsefnek, a Gyóni-ünnep ügyében indítandó akciójáról.

U. i. 213. sz. — *Xántusz Jánosné Doteschal Gabriella: Emlékezés Jókaiékra*. Emlékezés Jókainé Laborfalvi Rózára.

Uj idők. 1917. évf. 38. sz. — *Lázár Béla: Irók és művészek közt* címen Jókai Móra vonatkozó feljegyzését közli.

U. i. 39. sz. — *Gesztesi Gyula: Elsárgult memoárok*. Frankenburg Adolfnak, a XIX. század negyvenes éveibeli újságírónak emlékéét újítja fel.

Uj Nemzedék. 1917. évf. 32. sz. — *Kritikus: Német színészek Pesten* címen azt fejtegeti, hogy Budapesten nem szabad a német színészetet szóhoz juttatni.

Uránia. 1917. évf. 9. sz. — —ly: *«Tűz a pusztában.»* Herceg Ferenc ilycímű novellás kötetének bírálata.

U. i. 10. sz. — —ly: *Tompa* (születése százados évfordulóján). Alkalmi megemlékezés a jeles költőről. — *Nógrády László: A mese eredete* (Mutatvány a szerzőnek «A mese» c. készülő könyvéből). — *Szász Károly: Színházi levél*. Móríc Zsigmond Pacsirtaszó c. színművének kritikája. «Mindent összevéve ez a darab nemcsak haladást nem jelent Móríc drámairó pályáján, — hanem első darabjához, a Sári bíróhoz képest... inkább hanyatlást mutat...» Móríc nyelvének tösgyökeres zamatossága s költői színe azonban a Pacsirtaszó-ban is értékül jegyezhető fel.» — —ly: *Csathó Kálmán elbeszélései*. «A nők titka» kötet ismertetése. Az elbeszélések közül kettő magasan kiemelkedik s elsőrangú irodalmi értékkel bír. Egyik: «A Bársony, a Flóri meg a Fifi» című; a másik: «A kimenő».

Világ. 1917. évf. 231. sz. — *Ignotus: Jegyzetek* címen Sebestyén Károlynak a Budapesti Hirlapban Móríc Zsigmond állítólagos magyartalanságáról tett megjegyzésével polemizál és azt vitatja, hogy Mórícban minden magyar, még a magyartalansága is. — *Bálint Lajos: A kritika a válaszüton*, az irodalmi és művészi kritika végső és igazi feladata: nevelő munka. A kritika új feladata ma már az, hogy szigorúbb szemmel és szigorúbb kézzel válogasson maradandó értékek és a napi termelés sekélyességei között. — *K. E.: Szép Ernő új könyvei* címen ismerteti Szép Ernőnek A jázminok illata c. novellás kötetét. Cselekvényt, mesét, hasztalan keresünk az ő novelláiban s a merészebb kompozíció határozottan árt eredetiségének. Az ő technikája: a pillanatfelvételek impresszionizmusa s ebben tökéletes. Másik könyve: *A kenyér*. Apró írásai itt sem ismernek törvényeket az érzések és hangulatok analizisében, egyedüli céljuk az érzékenységre hatni s a külső jelenségekre rezonálni. De érdeme, hogy mindent a maga szemével lát és

a maga hangján beszél el. — Ugyancsak *K. E.* bírálja *Árky József*: A rajongó c. regényét is. Nagy hibája a regénynek, hogy mintegy csak a témát mondja el s kellene valaki, aki a regényt is megírná stílus és érzésseli finomsággal. A rajongó nőies, érzelmes, bátortalan ifjú.

Vossische Zeitung. 1917. 486. sz. — A berlini *Lessing-Theater* szeptember 22-én mutatta be *Herczeg Ferenc* *Kék rókáját* («*Der Blaufuchs*»). A kritikus (*A. K.*) úgy találja, hogy a színpadi irodalom annyiszor földolgozott házassági háromszögének még mindig nincs kimerítve minden változata, mert ime *H. F.* egy új variációt mutat be: a látszólagos vagy valószínű házasságtörést. A darab hangos, de mégsem teljes sikert aratott. A kritika szerint az örökös «point-vadászat», mely az igazi drámai célt lassanként a szem elől téveszti, végül fárasztó lesz és «ha az ember magyar tokaji erotikát akar élvezni, akkor inkább *Dóczy Lajos* szívreható *Csók-jához* forduljon, mint *H. F.* hideg *Kék rókájához*». (Részletes, némileg kedvezőbb kritikák a *Berliner Tageblatt* és a *Lokalanzeiger* 1917 szept. 28-iki számaiban.)

Zászlónk. 1917. évf. 1. sz. — *N. n.*: *Ki is volt Gyóni Géza*: Rövid méltatás. A cikk a költő arcképét is közli, abból az alkalomból, hogy *Gyóni G.* 1917 június 25-én, 33 éves korában, (Szibériában) *Krasnojarszk*-ban meghalt.

Zsidó Szemle. 1917. év. 19. sz. — *Zsidó elemek Kiss József költészetében*. Részletek egy pályanyertes dolgozattól.